

Gemeenteraad Alphen aan den Rijn
Postbus 13
2400AA Alphen aan den Rijn

Datum

12 mei 2024

Onderwerp: stand van zaken uitvoeringsagenda toekomstvisie Alphense Kinderboerderijen

Geachte leden van de gemeenteraad,

Middels deze raadsinformatiebrief informeert het bestuur en beheer van de Stichting Alphense Kinderboerderijen (hierna: SAK) u over de stand van zaken van de Uitvoeringsagenda toekomstvisie Alphense kinderboerderijen 2019-2023.

Aanleiding

De gemeenteraad van de gemeente Alphen aan den Rijn heeft op 10 september 2019 de Beleidsnota kinderboerderijen en dierenweides gemeente Alphen aan den Rijn 2019-2025 vastgesteld. Daarbij is ingestemd om met een incidentele subsidie van € 150.000 (incl. randvoorwaarden) invulling te geven aan het openhouden van de drie kinderboerderijen. De subsidie omvat een bedrag van driemaal € 50.000 voor de periode 2020-2022. In verband met Corona is het subsidiebedrag 2021 een jaar doorgeschoven (t/m 2023). Op basis van de vastgestelde beleidsnota heeft de Stichting Alphense Kinderboerderijen in samenwerking met de Gemeente de uitvoeringsagenda 2019-2023 vastgesteld. Het doel is te komen tot een duurzame toekomstvisie voor de Alphense kinderboerderijen. De SAK volgt de uitvoeringsagenda om de drie kinderboerderijen toekomstbestendig te maken. Deze toekomstbestendigheid zit zowel in het invulling geven aan de primaire functies van de kinderboerderijen, zijnde educatie, recreatie en participatie, als in het financieel toekomstbestendig maken van de kinderboerderijen. Door de covid 19-pandemie hebben de ontwikkelingen vertraging opgelopen, maar sinds 2022 zijn deze weer in volle gang.

De subsidie is vooral besteed aan uitbreiding van de formatie Beheerders en maatregelen ter verbetering van de inkomsten (het 'Uitvoeringsplan'). Naast alle activiteiten die hiermee zijn verricht, heeft 2023 vooral in het teken gestaan van samen nadenken over een nieuwe toekomstvisie voor de kinderboerderijen. Na het vaststellen van de voornoemde beleidsnota uit 2019 is er namelijk een nieuwe situatie ontstaan. Er werd een plek voor een voedselpark gezocht en de SAK ziet kansen om het voedselpark te integreren in kinderboerderij Zegersloot en op die manier het maatschappelijke effect van de kinderboerderij te vergroten voor de gemeenschap, passend bij een moderne kinderboerderij. Het Collegebesluit van november 2022 geeft opdracht tot een coöperatieve aanpak kinderboerderij met voedselpark, onder meer door het ontwikkelen van een nieuwe, gezamenlijke visie. Dit heeft gedurende 2023 geleid tot de visie 'Visie coöperatieve samenwerking kinderboerderijen en voedselpark' (een coproductie tussen Gemeente en Kinderboerderij). Deze visie is in 2023 aan het college van B&W en de Raad aangeboden en is besloten hiervoor in 2024 een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren.

Uitvoeringsagenda: stand van zaken

1. Stabiele financiële relatie met omgeving en overheid

Om financiële stabiliteit te krijgen in de stichting wordt gewerkt aan een meerjarenperspectief. Voor de uitvoering van de beoogde acties en of resultaten zoals benoemd in de uitvoeringsagenda die

financiële consequenties hebben, is er zicht op de kosten en dekking hiervan. Dit betekent ook een duidelijker beeld van de taak en rolverdeling tussen de gemeente en SAK. De contacten met de gemeente zijn dan ook geïntensiveerd, om samen de nieuwe plannen vorm te geven en daarbij gezamenlijk na te denken over de kosten en baten die het oplevert.

Belangrijke inkomstenbronnen zijn op dit moment donaties, sponsoring en giften, onze zelf georganiseerde evenementen en verhuur en lesgelden. De SAK beschikt inmiddels over een sponsorplan en mede door het aanstellen van nieuwe bestuursleden is er nu een duidelijke ontwikkeling naar meer ondernemerschap gaande. Het afgelopen jaar hebben we negen nieuwe bedrijfssponsors aangetrokken, en we zullen hier ook de komende jaren actief op blijven inzetten.

De stichting heeft vier evenementen georganiseerd, die ook elk jaar terug zullen keren op de agenda: het Paasfestijn (tijdens Tweede Paasdag), het Schaapscheerdersfeest (eind mei), het Herfstfestijn (rond de Herfstvakantie) en de Kerstmarkt (midden december). Op deze manier zijn en worden inkomsten gerealiseerd, maar zoeken we ook de verbinding met Alphenaren en inwoners uit omstreken. Deze evenementen vernieuwen steeds qua inkomstenbron en samenwerking. Ook bij de verkoopkraam vernieuwen de producten continu, in samenwerking met Ad-Fund. Educatielessen zijn op dit moment gaande (o.a. door Avifauna) en er worden diverse partijtjes gegeven. Mestlessen aan scholen en bezoeken aan verzorgingstehuizen zijn een aanvullende bron van inkomsten geworden. Momenteel verkopen wij onze eigen producten zoals honing en eieren, seizoensgerichte producten als pompoenen, courgette, walnoten of door Adfund gemaakte (kerst)stukjes. Bovendien kan er nu digitaal betaald én (eenmalig) gedoneerd worden; dit vergroot onze opbrengsten. En ten slotte zijn we een samenwerking aangegaan met de Groene Hart coöperatie, om op die manier lokale streekproducten bij onze bezoekers aan te kunnen bieden. Verdere mogelijkheden voor een lokaal verkooppunt worden onderzocht in het haalbaarheidsonderzoek. Het is, in combinatie met een informatiepunt, een groot onderdeel van de nieuwe toekomstvisie.

Op de kinderboerderij te Boskoop (de Contactweide) wordt onze ruimte verhuurd als BSO door kinderdagverblijf Het Tuinhuis (zij zijn drie dagen aanwezig). Op Zegersloot zijn er geïnteresseerden voor het huren van ruimtes. Dit hebben we ook gemerkt in alle gesprekken die zijn gevoerd rondom de nieuwe toekomstvisie en co-productie. Zo is er een enorme behoefte aan een groepsruimte voor BSO op Zegersloot, maar ook een groepsruimte die verhuurd kan worden of gebruikt kan worden voor eigen workshops. Dit zal dan ook weer inkomsten gaan genereren. Dit alles hangt echter ook samen met de verbouwing, die een groot onderdeel vormt van de nieuwe toekomstvisie. Er zijn gesprekken geweest met Cardea; zij hebben hun interesse aangegeven en zouden heel graag hun activiteiten bij de kinderboerderij willen onderbrengen.

2. Dierenwelzijn op de Alphense kinderboerderijen

De stichting onderschrijft het dierenwelzijnsbeleid van de Gemeente. In 2023 is een nieuw Kader Dierenwelzijn en Fokbeleid opgesteld. Dit Kader Dierenwelzijn en het nieuwe fokbeleid sluiten aan bij de nieuwe toekomstvisie van de Kinderboerderijen. Het kader dierenwelzijn is bedoeld als handleiding voor het verantwoord omgaan met de dieren op de kinderboerderij, om hen te verzekeren van een goed leven op de kinderboerderij en, indien noodzakelijk, daarbuiten. Als basis voor dit kader geldt het 'Kwaliteitsbewijs Stads- en Kinderboerderijen Nederland' van de vereniging vSKBN. Naast criteria voor dierenwelzijn en vakbekwaamheid bevat dit keurmerk ook criteria op het gebied van arbeidsomstandigheden en huisvesting. Het streven is dat de criteria van het vSKBN kwaliteitsbewijs worden gevolgd, maar dat is nog onder voorbehoud van de te realiseren renovatie op locatie Zegersloot. Algemeen uitgangspunt in het dierenwelzijn is dat de intrinsieke waarde van een dier en de beschikbare ruimte, kennis en het budget bepalend zijn voor het aantal dieren dat we hebben. Daarnaast zijn wij een voorbeeldfunctie over de wijze waarop dieren worden gehouden en dit ook actief uitdragen richting bezoekers. We blijven continu alert op welke verbeteringen aangebracht kunnen worden met de middelen waarover we beschikken.

Het plan 'kuiken bij kip' op Zegersloot concreet gemaakt en gerealiseerd. Eén jaar is succesvol natuurlijk gebroed, waarbij de kuikens door de kip werden grootgebracht. In verband met de ophokplicht vanwege de vogelgriep is natuurlijke broed nu geen optie. Momenteel wordt er bij de Contactweide een degelijk en mooi hok gebouwd, waarin de kippen volgens de regels van de ophokplicht (droog) kunnen scharrelen. Anno 2024 is dit gerealiseerd, en wordt voor de kalkoenen ook zo'n hok gemaakt.

Een afspraak die in de uitvoeringsagenda staat, en waar wij ook uitvoering aan geven, is het bereiken van een lager dierenaantal. In 2019 is er een gewenst dierenbestand vastgesteld waar wij met verandering van beleid naartoe zouden werken (aantal van 343 dieren). Het dierbestand is na een groei in 2020 (eerste coronajaar) jaarlijks kleiner geworden. De afgelopen jaren is het fokbeleid, volgens afspraak, toegespitst op eigen behoefte. De resultaten hiervan zien we terug in de jaarlijkse telling. Na een opleving in 2020 hadden wij met 517 dieren een overschot van 139 dieren (137% van het gewenste aantal). In 2021 brachten wij dit aantal terug naar 479 dieren, wat een overschot van 101 dieren betekende (127% van het gewenste aantal). In oktober 2022 hebben wij een krimp gerealiseerd tot een aantal van 405 dieren, een overschot van 27 dieren (107% van het gewenste aantal). Eind 2023 zitten we op 254 dieren, wat 74% is van de vastgestelde norm in 2019.). De overschrijding van de in 2019 vastgestelde norm in de daaropvolgende jaren wordt vrijwel volledig veroorzaakt door het te hoge aantal schapen en kippen. Ultimo 2023 wordt voor de schapen aan de norm voldaan. Echter is dit ook een gevolg van veel verlies van dieren door uitbraak van Blauw Tong en de Vogelgriep. Helaas is door de ruiming als gevolg van de vogelgriep op locatie Zegersloot in november '23 het aantal kippen laag. Alleen de raskippen op het voorste deel van de locatie zijn nog aanwezig. Middels het nieuwe fokbeleid is besloten enkel voor educatie te fokken. De norm van het dierenaantal dat is vastgesteld voor 2024 staat op 297. Dit ligt nog 13% onder de norm van 2019 (-46 dieren) Het dierenbestand is daarbij simpel: het bevat niet meer dan 7 soorten landbouwdieren in combinatie met kleine huisdieren. De norm van 2024 is vastgesteld met het oog op de ontwikkelingen rondom voedselpark, Dijksloot en de Schaapskooi (anno 1 januari 2024 zijn een deel van de dierenweides door de Stichting afgestoten). Er wordt gestreefd naar meer ruimte per dier en groepsdieren met soortgenoten houden. Ook krijgen dieren een rol in de moestuin en het voedselpark.

Het Zoönose keurmerk zal worden toegepast en daarmee behouden. Jaarlijks wordt dit keurmerk aangevraagd. De quarantaineverblijven zijn gerealiseerd: ten tijde van de vogelgriep kan pluimvee als kippen, vogels, eenden en kalkoenen van elkaar worden gescheiden.

3. De kinderboerderij draagt actief bij aan bewustwording en kennisontwikkeling in haar naaste omgeving over diervoorzorg, natuur, milieu en duurzaamheid

De kinderboerderijen dragen bij aan de kennisontwikkeling over diervoorzorg, natuur en milieu. Zo is al eerder een samenwerking aangegaan met Yuverta om leerlingen praktijkervaring op te laten doen; leerlingen komen jaarlijks hun examen 'dier' bij ons doen. Ook bieden wij een plek aan een praktijkklas van een basisschool in Boskoop. Daarnaast worden jaarlijks mbo-stagiaires en maatschappelijke stagiaires van middelbare scholen begeleid op onze locaties. Leerlingen van het Groene Hart Leerpark maaien af en toe het terrein op Bospark voor een betere uitstraling. Op Zegersloot is NL DOET in 2023 georganiseerd met een MBO school.

De samenwerking met Ad-Fund is uitgebreid. Zegersloot heeft een tweede moestuin die ook door hen wordt onderhouden. Hier worden pompoenen geoogst, die voor de verkoop zijn. Verder hebben we ook verkoop van courgettes, uien, wortels en walnoten van onze walnootbomen. Zij nemen hierbij werk uit onze handen. Daarnaast maakt Ad-Fund diverse herfst- en kerststukjes, die gebruikt worden voor de verkoop. Hierdoor wordt ons verkoopassortiment uitgebreid. Al deze

samenwerkingen zullen worden doorgezet, en in het licht van de nieuwe toekomstplannen ook verder worden uitgebreid.

Bezoekers komen in contact met dieren en leren hierover door het bezoek aan de kinderboerderij. Beheerders en vrijwilligers informeren bezoekers en kinderen door iets over de dieren te vertellen. Zij betrekken kinderen bij het klaar maken van het voedsel. Ook tijdens evenementen gebeurt dit en vrijwilligers kunnen hun eigen kinderen ook meenemen tijdens een dienst. Kinderen die op bezoek zijn mogen altijd even meehelpen en worden waar mogelijk actief benaderd door onze vrijwilligers en beheerders. Er zijn daarnaast met Pannenkoe afspraken gemaakt over partijtjes. En er zijn nieuwe vrijwilligers geworven om dit te borgen. Deze worden momenteel ingewerkt. Hierna kunnen we de partijtjes vaker aanbieden en uitbreiden.

Duurzaamheid is een vast onderdeel van het educatieaanbod; dit gebeurt door Avifauna die educatielessen aanbiedt waarin dit thema is verwerkt. Verder laten we bepaalde thema's voorbij komen op de kinderboerderij (bijvoorbeeld inzet maatschappelijk medewerkers, afval scheiden, zonne-energie, hergebruik voedsel). Uitbreiding hiervan heeft ook plaatsgevonden op de Contactweide met betrekking tot bijvoorbeeld het Herfstseizoen, dieren en mestlessen. Verdere educatiemogelijkheden zijn onderzocht vanuit de nieuwe toekomstvisie en een overzicht van mogelijkheden vanuit beheer. De site van de vSKBN zou nog onderzocht kunnen worden op verdere educatiemogelijkheden.

4. De kinderboerderijen staan midden in hun omgeving

Het afgelopen jaar is, naast de bestaande kanalen van lokale kranten in Alphen aan den Rijn en Boskoop, hard gewerkt aan onze eigen media-kanalen, vooral sociale media (Facebook en Instagram). Er is een vaste vrijwilliger aangesteld die bijna elke dag berichten dan wel foto's plaatst die door vrijwilligers worden toegestuurd. Op deze kanalen worden ook onze activiteiten en evenementen gepromoot. Het afgelopen jaar is ook hard gewerkt aan een nieuwe website, zodat informatie over de kinderboerderijen nog makkelijker te vinden is. Door het intensiveren van deze communicatie hopen de kinderboerderijen een grotere spilfunctie/ontmoetingsplek in de wijk te krijgen en weten inwoners onze activiteiten nog beter te vinden. Op alle kinderboerderijen is meer zitgelegenheid gecreëerd: er zijn voldoende banken en picknicktafels voor bezoekers om elkaar te ontmoeten en te kunnen ontspannen.

Elk jaar rondom Dierendag laten we een aantal vrijwilligers met een aantal van onze dieren langsgaan bij verzorgingstehuizen zoals ActiVite. Kinderboerderij Zegersloot doet ook mee aan het project Paardenmaatje. Paardenmaatje is ondersteuning voor kinderen die gepest worden, niet goed mee kunnen komen op school, vreemd zijn in een nieuw land, last hebben van faalangst en nog veel meer. Met Paardenmaatje worden kinderen tussen de 6 en 17 jaar gecoacht. Zij doen in drie sessies verschillende opdrachten met de paarden. Het paardenmaatje is bedoeld voor kinderen die niet beschikken over de financiële middelen. Al ruim 80 Alphenense kinderen hebben hieraan meegedaan.

Ook is dit jaar hard gewerkt aan een sponsorplan en zijn er maar liefst negen nieuwe bedrijfssponsors aangetrokken, die jaarlijks een financiële bijdrage leveren. Het plan is om bijvoorbeeld jaarlijks een sponsorendag te organiseren op de boerderij, inclusief hapje en drankje om zo met elkaar te kunnen netwerken.

Er heeft nog geen gesprek plaatsgevonden met de diverse gebiedsadviseurs, maar dat staat voor dit jaar wel op de planning. Het plan is om met hen de meest recente gebiedsagenda's door te spreken. Zo kunnen wij samen kijken hoe deze al aansluiten bij de huidige toekomstplannen en waar nog mogelijkheden liggen.

5. De kinderboerderijen ontwikkelen zich tot een professionele vrijwilligersorganisatie die maatschappelijke participatie stimuleert

De komende jaren vindt verdere professionalisering van het vrijwilligersbeleid plaats. De stichting betreft inwoners actief bij de kinderboerderij d.m.v. vrijwilligerswerk en activiteiten. Werving hiervoor is een doorlopend proces, maar we merken dat dit ook veel tijd en energie vraagt. Er komt soms weinig reactie. We hopen dan ook dat we met onze nieuwe toekomstplannen in combinatie met het Voedselpark een nieuwe groep mensen zullen inspireren om zich aan te sluiten als vrijwilliger. De werving- en selectieprocedure voor vrijwilligers is zo beschreven dat voordelen van vrijwilligerswerk bij de kinderboerderij worden benadrukt.

Het streven is de kinderboerderijen duurzaam te kunnen laten draaien met minimaal 3fte voor beroepskrachten, waar we op dit moment aan voldoen. Zij hebben kennis van organisatieontwikkeling, dierenwelzijn en sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Daarnaast hebben we ruim honderd actieve vrijwilligers waarbij ook enkele gezinnen die weekenddiensten draaien op de kinderboerderij. Drie jaar geleden bestond het bestuur uit 3 mensen. Destijds stond het bestuur en beheer te ver uit elkaar en waren de rollen niet goed belegd. Op dit moment zijn we gegroeid naar een voltallig, actief bestuur van 7 leden. Elk van de bestuursleden heeft eigen taakaccenten. De samenwerking tussen bestuur en beheer is versterkt. Ook is het bestuur (in samenspraak met het beheer) blijvend op zoek naar nieuwe samenwerkingen, verbetering van het vastgoed, dierenwelzijn, beleid en regelgeving. Daarnaast is het team uitgebreid met een communicatievrijwilliger, een nieuwe boerin voor de partijtjes, iemand die de website onderhoudt en flyers vormgeeft én voorafgaand aan een evenement vormen we met enthousiaste vrijwilligers een evenemententeam. Waar nodig, wordt een werkgroep gestart (op thema).

Jaarlijks vinden er ook vrijwilligersbijeenkomsten plaats, zoals het vrijwilligerssetentje dat door Pannenkoe is gesponsord. Ook is in 2022 de behoefte van vrijwilligers gepeild middels een enquête. Het opzetten van verschillende werkgroepen is werk in uitvoering. Het gaat hierbij om werkgroepen van vrijwilligers, educatie, activiteitenontwikkeling, communicatie, sponsoring en onderhoud. Wel vinden al verschillende educatieklasjes plaats, zoals mestlessen en de samenwerking met Avifauna.

Een VOG voor vrijwilligers blijkt nu in 2024 verplicht voor onze organisatie. Er moet nog uitgezocht worden hoe dit ingevoerd kan worden voor alle en nieuwe vrijwilligers. BHV wordt mogelijk centraal geregeld door een EHBO club die in het hele Zegersloot gebied actief zal zijn. Er wordt uitgezocht hoeveel het kost om een BHV training voor beheer en vrijwilligers te realiseren.

6. De maatschappelijke functie van het duurzaam vastgoed van de kinderboerderijen

De kinderboerderijen hebben jaarlijks 110.000 aantal bezoekers en zijn daarmee een voorbeeld in de maatschappij. We hebben de ambitie om op de lange termijn alle gebouwen en terreinen te verbeteren. Niet alleen zijn zij klimaatneutraal, maar ook dragen ze bij aan een beter dieren- en mensenwelzijn. Dit alles in lijn met de klimaatneutrale doelstelling die de gemeente heeft voor 2050. Immers, gemeente is de eigenaar van terrein en een groot deel van de gebouwen. Het heeft nog net geleid tot een daadwerkelijke verbouwing, maar de plannen worden wel steeds concreter. 2024 staat dan ook in het teken van het haalbaarheidsonderzoek en voorbereiding van de verbouwing van het hoofdgebouw op Zegersloot. Bij de verbouwing zullen de volgende thema's centraal staan: duurzaamheid, toegankelijkheid, veiligheid, nieuwe samenwerkingsmogelijkheden & genereren van inkomsten, maatschappelijke functie (een omgeving voor bezoekers/vrijwilligers die dit elders in mindere mate hebben) en educatiemogelijkheden. Veel van de plannen voor het verduurzamen van het vastgoed vallen samen met de verbouwing van het hoofdgebouw op Zegersloot.

Tot slot

De afgelopen jaren hebben we als Stichting veel met elkaar bereikt en onszelf meer op de kaart gezet. Met de toekomst in het vooruitzicht, streven we ernaar om dit te blijven voortzetten en

telkens te vernieuwen. Onze nieuwe toekomstvisie in combinatie met de co-productie en het Voedselpark, zet ons continue op scherp. Het zijn plannen waar we met elkaar achter staan, die ons nog meer op de kaart zullen zetten, waarin we meegaan met alle nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en daarmee ook een nieuw concept in Alphen en omstreken hopen te bewerkstelligen.

Met vriendelijke groet,

Het bestuur en beheer van de Stichting Alphense Kinderboerderijen

